

Memo

Aan	:	Het presidium van de gemeenteraad van Steenbergen
Van	:	T.E. Bolding
Afdeling	:	Griffie
Datum	:	26 september 2023
Onderwerp	:	Jongeren betrekken bij lokale democratie

Inleiding

Tijdens de behandeling van de perspectiefnota 2024 op 13 juli jl. heeft de burgemeester na een vraag van dhr. Weerdenburg toegezegd dat de griffie voor het presidium van oktober een aantal scenario's met betrekking tot het betrekken van jongeren bij lokale politiek zal voorbereiden. Met deze memo komt de griffie tegemoet aan die toezegging. De memo gaat eerst in op de landelijke context. Jongeren betrokkenheid op lokaal niveau is een vraagstuk dat namelijk breder leeft. Daarna worden enkele cijfers over de doelgroep behandeld en vervolgens kijken we hoe het onderwerp jongeren betrokkenheid de afgelopen jaren aan bod is gekomen in Steenbergen. Tot slot volgen een aantal scenario's en enkele discussiepunten.

Betrokkenheid van jongeren in de breedte bij politiek

Dat het betrekken van jongeren bij de politiek een actueel thema is, blijkt wel uit de verscheidene onderzoeken naar (het gebrek aan) jongerenparticipatie die de afgelopen jaren zijn gedaan¹. De Commissie-Remkes stelde al vast dat jongeren ondervertegenwoordigd zijn. Een onderzoek van I&O Research is interessant omdat het niet zozeer ingaat op mogelijkheden om participatie te vergroten, maar op het onbegrip tussen jongeren en bestuurders. Jongeren maken zich bijvoorbeeld druk om andere thema's dan bestuurders². Daarnaast hebben ze ook andere voorkeuren voor contact met politici: informeel, laagdrempelig en gericht op de langere termijn³. Een rapport van de Number 5 Foundation geeft een kant-en-klare handleiding voor hoe het contact met jongeren aangegaan kan worden⁴.

De Nederlandse Vereniging van Raadsleden (NVR) en de VNG zijn ook allebei bezig met jongerenparticipatie in de politiek. De NVR roept op om een kinderburgemeester te verkiezen, de VNG heeft het Project Democratie en Jongeren⁵. Zes gemeenten, waaronder Etten-Leur, deden mee aan de pilots voor het #MijnStemTelt-project. Jongeren in Etten-Leur hebben bijvoorbeeld een film gemaakt over hoe zij denken over het leven in hun gemeente, in Urk is een pizza-avond

¹ Webpagina van de VNG met onderzoeken naar jongerenparticipatie die afgelopen jaren zijn uitgevoerd: <https://vng.nl/artikelen/onderzoeken-naar-jongerenparticipatie>

² I&O Research 2021/39, p. 7: <https://065.wpcdnnode.com/ioresearch.nl/wp-content/uploads/2021/02/rapport-jongeren-en-democratie.pdf>

³ I&O Research 2021/245, p. 19: <https://065.wpcdnnode.com/ioresearch.nl/wp-content/uploads/2021/12/definitief-rapport-behoefte-onderzoek-jongeren-en-bestuurders-io-research.pdf>

⁴ Number 5 Foundation 2021, p. 65 en verder: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-99ee64c5-7fb6-4cff-8de2-ff1b3bb07404/pdf>

⁵ NVR, 'Regel Kinderburgemeester voor het zomerreces!':

<https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/regel-kinderburgemeester-voor-het-zomerreces>

georganiseerd om contact te leggen met jongeren⁶. Uit al deze bronnen kunnen we in Steenberg en putten om jongerenparticipatie te vergroten, zonder zelf het wiel opnieuw uit te vinden. We zijn daar de afgelopen jaren ook al mee bezig geweest.

Over wie hebben we het nu eigenlijk?

Als we het hebben over jongeren begint het met de vraag over wie we het nu precies hebben. Wie zijn er "jong" in Steenberg en? Het begrip jongeren is heel breed, maar een definitie en een afbakening zijn nodig om op basis daarvan activiteiten te kunnen vormgeven. De interesses en de wijze waarop je een 12 jarige aanspreekt, is vele malen anders dan bij iemand van 25 jaar.

Enkele kengetallen van het CBS⁷:

- Het jaar 2022 was afgesloten met een inwoneraantal van 24.333 inwoners.
- De gemiddelde leeftijd van de Steenberg enaar was 45 jaar (ter vergelijking: de gemiddelde leeftijd van de gemeenteraad is 54,8 jaar).
- 20,8% van de inwoners is in de leeftijdscategorie 10-30 jaar.

Lokale politiek en jongeren: geen vanzelfsprekende match

Uit onderzoeken blijkt, zoals in de bovenstaande paragraaf ook al aangegeven, dat de betrokkenheid van jongeren bij de politiek laag is. Uit onderzoek blijkt dat jongeren zich met name bezig houden met brede en globale thema's, zoals racisme, klimaat, beleid op landelijk niveau en ontwikkelingen in de wereld. De relatie naar de eigen gemeente is minder vanzelfsprekend⁸. Daarnaast wordt er door deskundigen een politieke interessekloof benoemd. Onder jongeren met een hogere of wetenschappelijke opleiding is er meer interesse voor politiek dan gemiddeld onder jongeren met een vmbo of mbo achtergrond.

Jongeren betrokkenheid in Steenberg en

Er zijn diverse activiteiten die vanuit de griffie geïnitieerd worden om de jeugd bij de lokale politiek te betrekken. In vogelvlucht worden deze kort beschouwd.

Scholienproject met de basisscholen

De scholienendebatten met de groepen 7/8 van de basisscholen zijn sinds meerdere jaren een vast terugkerende activiteit op de kalender. De debatten en met name de finaledag krijgen veel aandacht, waaronder in de pers en via de sociale kanalen. Hoewel dit project een leuke en laagdrempelige manier is om jongeren in contact te brengen met raadsleden en het werk van de gemeenteraad over het voetlicht te brengen, blijft het ieder jaar een uitdaging voor de griffie om enerzijds voldoende betrokkenheid te krijgen van de scholen als ook van de raadsleden om een groepje te begeleiden. Het is na de finale tot op heden nog niet mogelijk gebleken om contact of interesse te houden van de deelnemende scholieren.

Scholienendebat met 't Ravelijn

Ook wordt al enkele jaren geprobeerd om met de derdejaars leerlingen van het 't Ravelijn een jongerendebat te organiseren. Het is lastig om hierin een zekere mate van continuïteit te vinden, mede door het drukke rooster en de beperkte beschikbaarheid van de docenten. Ook voor dit project is het voor de griffie een uitdaging om voldoende belangstelling en betrokkenheid vanuit

⁶ VNG, Project Democratie en Jongeren: <https://vng.nl/artikelen/project-democratie-en-jongeren>

⁷ CBS dashboard demografische samenstelling: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking-junior/gemeentelijk/>

⁸ Binnenlands Bestuur: lokale problemen boeien jongeren niet, 10 februari 2022: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/politieke-desinteresse-onder-jongeren-overschat>

de gemeenteraad te krijgen. En net als bij de basisscholen is het nog niet mogelijk gebleken om vanuit het scholendebat belangstelling vast te houden van de deelnemers.

De Werkgroep bestuurlijke vernieuwing van de gemeenteraad en de griffie hebben zich eerder intensief bezig gehouden met jongerenparticipatie. Daar is eind 2020 een notitie jongerenparticipatie uit voortgekomen met daarin twee ideeën: gastlessen door (burger)raadsleden op middelbare scholen in de regio en een politieke jeugdavond. Er is destijds ook een planning uitgewerkt om deze plannen ten uitvoer te brengen, iets wat helaas maar ten dele is geslaagd, mede door corona en de daarop aansluitende gemeenteraadsverkiezingen.

Gastlessen

De coronapandemie maakte de uitvoering van beide plannen uit de nota uiteraard lastiger. In 2022 heeft de raadsadviseur nog contact gehad met een docent van 't Ravelijn⁹. Uit dat gesprek bleek dat de wensen van de raad en 't Ravelijn niet (meer) overeen kwamen. Hoewel er toen nog wel plannen zijn gemaakt voor een verdere uitwerking van een lesprogramma in samenwerking met 't Ravelijn, lijkt dat er niet meer van te zijn gekomen. Recentelijk heeft een leerkracht van het Ravelijn echter weer contact opgenomen met de griffie, en op donderdag 5 oktober staat een gesprek gepland om eventuele samenwerking te bespreken.

Activiteiten rondom de verkiezingen

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen worden diverse acties ondernomen om kiezers te informeren en te betrekken. Daarnaast worden ook acties ondernomen specifiek gericht op jongeren en eerste stemmers. In 2018 was er geëxperimenteerd met een verkiezingsfestival waarbij alle eerste stemmers een festivalticket ontvingen er een promotiefilm werd gemaakt met jonge en betrokken jongeren uit de Steenbergse samenleving. De opkomst van jongeren op het festival was minimaal.

In de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 is er wel een drukbezochte pubquiz voor jongeren georganiseerd in DOK, wat betekent dat het tweede idee uit de notitie wel ten uitvoer is gebracht. Dit kan bij toekomstige verkiezingen een goed terugkerend evenement zijn, al zijn niet alle verkiezingen even gemakkelijk te verbinden aan de lokale politiek. Met het eerdergenoemde onderzoek van I&O Research in het achterhoofd, dat concludeert dat jongeren meer waarde hechten aan duurzamer contact met bestuurders, zouden laagdrempelige evenementen als deze ook los van verkiezingen georganiseerd kunnen worden.

Suggesties voor jongeren betrokkenheid in Steenbergen

Hieronder staan enkele voorstellen voor het vergroten van jongerenparticipatie. Deze bouwen ten dele voort op waar we eerder al aan begonnen zijn, maar er zitten ook nieuwe voorstellen tussen.

Eerdere initiatieven uit Steenbergen

- Scholenproject basisscholen. Dit project vindt ieder schooljaar plaats. De griffie is al begonnen met de voorbereiding voor het scholenproject van dit jaar. Verschillende basisscholen zijn gecontacteerd.
- Samenwerking met 't Ravelijn. Op donderdag 5 oktober is er een gesprek gepland tussen 't Ravelijn en de griffie om te kijken of we samen een project kunnen organiseren. Eerder is gedacht aan een scholierendebat of gastlessen, dat kunnen we nu ook weer voorstellen. Een andere mogelijkheid is om gebruik te maken van de diensten van ProDemos. Zij

⁹ Behandeld in de werkgroep bestuurlijke vernieuwing van 15 april 2021 onder agenda punt 5: <https://raad.gemeente-steenbergen.nl/Vergaderingen/Werkgroep-bestuurlijke-vernieuwing/2021/15-april/19:30/Voortgang-jongerenparticipatie>

hebben het programma Klassenbezoek@Gemeentehuis voor scholieren van de middelbare school. Ze komen op bezoek op het gemeentehuis en spelen een paar uur de raad na¹⁰.

- Politieke jeugdavond. In de aanloop naar de komende verkiezingen kunnen we weer laagdrempelige evenementen organiseren, zoals een politieke pubquiz. Hoewel deze verkiezingen niet in het teken staan van de gemeentepolitiek, kunnen raadsleden hier wel in gesprek met jongeren over de politiek in het algemeen. Ze zouden ook structureel los van de verkiezingen georganiseerd kunnen worden, bijvoorbeeld twee keer per jaar.

Andere opties

- Een kinderburgemeester en eventueel een kindergemeenteraad (voor kinderen van 9-12 jaar). Het inzetten en begeleiden van een kinderburgemeester en/of een kinderraad vergt wel significante inzet van tijd en middelen, zeker als de raad niet wil dat een kinderburgemeester en -raad enkel symbolische organen zijn, en waarbij juist het risico bestaat dat de doelgroep afhaakt. Daarnaast dreigt altijd het risico dat er geen continuïteit en belangstelling is. Ambtelijk en binnen de griffie is er op dit moment geen capaciteit beschikbaar om een dergelijk project op te zetten, structuur te geven en inhoudelijk en procesmatig te ondersteunen.
- Democracy van ProDemos. Bij dit programma voor leerlingen uit groep 7/8, het Praktijkonderwijs, SO en VSO leren leerlingen met een spel hoe het lokale bestuur werkt¹¹.
- Contact zoeken via bestaande (jongeren)organisaties. Ook in Steenbergen zijn veel jongeren actief bij sportclubs of in organisaties zoals de KPJ Steenbergen. De raad kan zulke organisaties proactief benaderen en vragen of ze in gesprek willen, over thema's die hen aanspreken. Het beste is om dit laagdrempelig en informeel te organiseren. Er hoeft ook geen vaststaande agenda aan zulke gesprekken ten grondslag te liggen. Dit wordt ook aangeraden in het onderzoek van de Number 5 Foundation (p. 68).
- Laagdrempelig digitaal contact via whatsapp of andere sociale media zoeken. Een bestuurder die is geïnterviewd door I&O Research (2021/245) zegt: 'Ik heb appcontact met een aantal jongelui binnen mijn gemeente, hiermee onderhoud ik contact over van alles en nog wat (p. 22)'. Dit kunnen raadsleden makkelijk zelf doen, bijvoorbeeld door het tijdens een scholenbezoek aan te bieden of dit aan jongeren uit hun eigen netwerk te vragen. Waarbij het wel aan te raden is om vooraf duidelijk te maken waar de app groep voor bedoeld is en wissel het contact af met bijvoorbeeld een bezoek op locatie¹².
- De fracties in de gemeenteraad die deel zijn van een landelijke politieke partij kunnen in contact treden met de jongerenorganisatie van hun partij voor raad en advies.
- Onderzoek en kopieer goede voorbeelden, bijvoorbeeld van de VNG of van het Europees Partnerschap 'Democracy Reloading'.
- Teken het manifest #MijnStemTelt van de VNG.
- Ga met de wijkagent, BOA of jongerenwerker in gesprek met jongeren op een locatie waar jongeren graag komen en zorg hierbij voor een natuurlijke en laagdrempelige setting.

¹⁰ ProDemos, Klassenbezoek@Gemeentehuis:

<https://prodemos.nl/projecten/gemeenten/jongeren/klassenbezoekgemeentehuis/>

¹¹ ProDemos, Democracy: <https://prodemos.nl/projecten/gemeenten/jongeren/democracy/>

¹² Binnenlands Bestuur, contact tussen jongeren en bestuurders en noem het geen politiek!, 23 december 2021: <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/io-research/hoewillen-en-kunnen-jongeren-en-bestuurders-met-elkaar-contact>

Discussiepunten

Zoals uit het voorgaande blijkt zijn er diverse opties om jongerenparticipatie aan te moedigen. Voordat hieruit gekozen wordt is het aan te bevelen antwoorden te formuleren op onderstaande punten.

Voor wie doen we dit en welke doelgroepen willen we betrekken?

De bovengenoemde opties zijn gericht op verschillende doelgroepen, van kinderen in de basisschoolleeftijd tot jongeren die al bezig of zelfs klaar zijn met een vervolgopleiding. De opties voor kinderen, ook projecten waarmee we al bezig zijn, zijn een goede kennismaking voor kinderen met de (lokale) politiek en democratie, maar vallen niet per se onder de noemer 'participatie'. Het zijn vaak eenmalige evenementen en de kinderen die eraan deelnemen worden niet blijvend betrokken bij de lokale politiek.

Onder de doelgroep 'jongeren' valt volgens I&O Research iedereen van 12 tot 24 jaar. In de gemeente Steenbergen levert dit gelijk enkele problemen op: er is slechts één middelbare school en er is geen vervolgonderwijs. Dit betekent dat een groot deel van deze doelgroep vaak niet in Steenbergen is of na enkele jaren uit Steenbergen vertrekt. Dat kan voortdurende participatie bemoeilijken. Dit zou een reden kunnen zijn om de doelgroep iets uit te breiden, bijvoorbeeld naar 30 jaar, om zo ook jongere mensen die teruggekeerd of verhuisd zijn naar Steenbergen mee te nemen. De aanpak moet dan wel aangepast worden aan een oudere doelgroep.

Hoeveel zijn wij bereid te investeren in deze projecten (financieel, capaciteit en eigen betrokkenheid)?

De projecten die zijn besproken in deze memo verschillen nogal in hoeveel investeringen ze vergen van de raad en de griffie. De formelere projecten, zoals het instellen van een kinderraad, zullen meer kosten en meer tijd vergen van de griffie en van raadsleden. Tegelijkertijd is de opbrengst van zulke projecten met betrekking tot jongerenparticipatie mogelijk vrij gering, zoals hierboven is besproken. Informelere projecten daarentegen zijn meer gericht op de doelgroep 'jongeren' en kosten minder tijd en geld, maar daarvan is het niet zeker hoe dit leidt tot een duurzaam contact tussen de jongeren en de lokale politiek.

Politieke partijen in Steenbergen zijn zelf ook bij uitstek geschikt voor het aanmoedigen van jongerenparticipatie. Dit kunnen zij ook zonder betrokkenheid van de griffie binnen hun partij oppakken. Fracties die deel zijn van een landelijke politieke partij kunnen bovendien, zoals gezegd, aankloppen bij de politieke jongerenorganisatie van hun partij. Lokale partijen kunnen zelf ook het initiatief nemen tot het oprichten van een eigen jongerenafdeling. Via het kennispunt lokale politieke partijen worden hiervoor enkele nuttige tips gegeven¹³.

Hoe borgen we continuïteit?

Continuïteit kan op twee manieren worden geïnterpreteerd: dat de projecten die opgezet worden regelmatig terugkeren dan wel continu voortduren en of de individuen in de doelgroep die ermee worden bereikt ook duurzaam betrokken blijven bij de gemeentepolitiek.

De afgelopen jaren hebben we gemerkt dat het continueren van projecten lastig kan zijn. Zo komt het initiatief voor de scholendebatten vanuit de griffie en is interesse vanuit het onderwijs niet vanzelfsprekend. Met enkele scholen is deze relatie tot op heden wel zeer goed te nemen. De samenwerking met 't Ravelijn is vooralsnog niet regelmatig terugkerend. Andere projecten die we eventueel opzetten hebben ook baat bij continuïteit. Dat geldt ook voor de informelere: als

¹³ Kennispunt lokale politieke partijen, het werven van jongeren:
<https://www.lokalopolitiekepartijen.nl/module/werven-van-jongeren/>

raadsleden bijvoorbeeld een whatsappgroep met jongeren opzetten, dan moet daar ook gebruik van worden gemaakt, moet er gereageerd worden en ook iets gedaan worden met de input.

Continuïteit onder jongeren is mogelijk nog lastiger te waarborgen. Zoals eerder al is aangegeven staat de gemeentepolitiek niet bovenaan het prioriteitenlijstje van de meeste jongeren. Bij veel projecten doen jongeren een keer mee en houdt het daarmee op. Van belang is in ieder geval dat jongeren het idee hebben dat ze serieus worden genomen en dat hun deelname aan participatieprojecten effect sorteert.

Wanneer is het een geslaagd project?

Of een project geslaagd is kan op verschillende manieren worden gemeten. Een makkelijke manier is het meten van het aantal deelnemers aan (vrijwillige) evenementen of een evaluatie door betrokkenen bij een project. Goede manieren om te zien of het gehele beleid zijn vruchten afwerpt zijn vragenlijsten onder deelnemers, de opkomst onder jongeren bij verkiezingen of een verjonging van de gemeenteraad.

Conclusies

Jongeren betrokkenheid in en bij de (lokale) democratie is een onderwerp dat breed leeft. Er zijn meerdere onderzoeken naar gedaan en er worden meerdere oplossingsrichtingen voorgesteld. Waar voor wat jongere kinderen het scholenproject (dat we al hebben) en eventueel een citygame van ProDemos interessant kan zijn, zijn oudere jongeren mogelijk meer gebaat bij laagdrempelige initiatieven waarbij serieus met ze in gesprek wordt gegaan (buiten het gemeentehuis). Dit kan met een politieke jongerenavond of een pizza-avond, een whatsappgroep, of door op bezoek te gaan bij bestaande (jongeren)organisaties in de gemeente. Verder zijn de diensten van ProDemos een goede optie en kunnen we leren van bestaande initiatieven in andere gemeenten. De raad moet echter wel stilstaan bij enkele belangrijke vragen: wat is de doelgroep, hoeveel mag het kosten aan geld, personele inzet van de griffie en eigen inzet van raadsleden, hoe wordt continuïteit gewaarborgd en wanneer kan een project of het beleid als geslaagd worden beschouwd?